

Popis laboratorního vyšetření

Osmolalita	
Analyzovaný materiál	Sérum, moč jednorázová
Příprava před odběrem	Nejsou stanoveny zvláštní požadavky. R005-Pokyny pro pacienta-odběr žilní krve R009-Pokyny pro pacienta-odběr vzorku moče
Odběrový materiál	Srážlivá krev: Vacuette Greiner červená zátka 4; 8; 9 ml Moč jednorázová: Zkumavka PE žlutá zátka 10ml
Odběr	R060- Pokyny pro zdravotnický personál-odběr krve R061-Pokyny pro zdravotnický personál-odběr vzorku moče
Transport a skladování	Transport: max. 2hod při 16-25°C Stabilita séra, moče: 2-8°C 1 den
Dostupnost	Rutina, statim
Analytická metoda	Kryoskopie

Referenční interval	<p>Sérum 0 – 115 R 275 – 295 mmol/kg</p> <p>U- moč 18 – 115 R 300 – 1000 mmol/kg</p> <p>d-U moč 18 – 115 R 600 – 1200 mmol/d</p> <p>Zdroj: Jabor A. a kol. Principy interpretace laboratorních testů. Praha. Grada Publishing. 2020 2. Vydání ISBN 978-80-271-1272-2</p> <p>U-moč 3 – 18 R 417 – 1218 mmol/kg</p> <p>Zdroj: Pediatric Reference Intervals, E.C.C. Wong et al</p>
Interpretace	<p>Osmolalita odpovídá množství osmoticky aktivních částic rozpuštěných v tekutině.</p> <p>Osmolalita séra hodnotíme spolu s ionty, ABR, renálními testy, u hyperglykémie či intoxikace (např. etanolem, metanolem, etylenglykolem).</p> <p>Za fyziologického stavu je velmi citlivě regulována v úzkém rozmezí hodnot pomocí periferních baroreceptorů a volumoreceptorů a zejména osmoreceptorů v hypothalamu, které ovlivňují přes sekreci adiuretinu (ADH) zpětnou resorpci vody v distálních tubulech ledvin a koncentraci moče.</p> <p>Osmolalita je závislá na počtu částic v roztoku a vyjadřuje se v mmol/kg rozpouštědla. Jsou-li roztoky odděleny polopropustnou membránou, vede různá osmolalita na obou stranách membrány k přesunu vody. Taková je situace mezi ICT a ECT: ionty a glukóza volně nepronikají (jen přes kanály), močovina a etanol volně pronikají.</p> <p>Pozn.: Proto například hyponatrémie povede k přesunu vody do ICT, ale zvýšená hladina močoviny přesuny mezi ICT a ECT nezpůsobí, protože její koncentrace je na obou stranách membrány stejná.</p> <p>Hyperosmolalita séra při hypernatrémii a/nebo hyperglykémii (případně jejich rychlé zvýšení) nebo hyperosmolalita při léčbě manitolem vede k dehydrataci buněk. Zvýšení osmolality při zvýšení urey nebo u intoxikací (např. etanolem, metanolem, etylenglykolem) nevede k přesunům vody a rozvoji hyperosmolálního syndromu.</p> <p>Hypoosmolalita séra při hyponatrémii (případně rychlé snížení natrémie a glykémie) vede k hyperhydrataci (edému) buňky.</p> <p>Pozn.: K úpravám osmolality (zvláště u chronických stavů) musí docházet pomalu. Totéž platí pro korekci natrémie a</p>

glykémie.

Vypočtená osmolalita séra (vše v mmol/kg) = $2 \cdot \text{Na}^+ + \text{urea} + \text{glukóza}$

Koncentraci Na^+ násobíme faktorem 2, protože každý kationt v plazmě doprovází i aniont (Cl^- a HCO_3^-)

Efektivní osmolalita séra je dána počtem částic iontů a glukózy (případně manitolu). Při změnách jejich koncentrace dochází k přesunům vody mezi ECT a ICT a tudíž k otoku nebo dehydrataci buněk. Na efektivní osmolalitě se nepodílí urea a toxické osmoticky aktivní látky (etanol, metanol, etylenglykol); naopak manitol se podílí na efektivní osmolalitě a využívá se tudíž k léčbě mozkového edému.

$\text{Efektivní osmolalita séra} = 2 \times \text{Na}^+ + \text{glukóza} + (\text{manitol})$

Osmolární gap séra (OG) - je-li v krvi cizorodá osmoticky aktivní látka (např. etanol, methanol, etylenglykol,...), zvyšuje také osmolalitu. Ve vzorci pro výpočet osmolality však tyto látky započítány nejsou a zvyšuje se tak rozdíl mezi naměřenou a vypočítanou osmolalitou, tzv. osmolární gap (OG). Normálně se OG pohybuje do 10 mmol/kg, vyšší hodnoty jsou podezřelé z intoxikace osmoticky aktivní látkou.

Osmolalita moče je ukazatelem koncentrační schopnosti ledvin, slouží k dif. dg. polyurie (osmotická x vodní diuréza) a k dif. dg. prerenálního a renálního selhání ledvin. S věkem se koncentrační schopnost ledvin fyziologicky mírně snižuje. Bývá porušena u nemocných s primárním diabetes insipidus s nedostatkem ADH (nádory a traumata v hypothalamo-hypofyzeální oblasti) nebo u nemocných se sekundárním diabetes insipidus s necitlivostí distálních tubulů ledvin na ADH (tubulointersticiální nefritidy, ischemické nebo toxické poškození tubulů ledvin) a u nemocných v pokročilých stádiích chronických onemocnění ledvin.

Osmolalita moče závisí na pitném režimu a věku, během dne kolísá; fyziologicky se snižuje v těhotenství. Osmolalitu moče je vhodné měřit v ranní moči po nočním žíznění. Za fyziologického stavu by orientačně osmolalita ranní moče měla dosáhnout alespoň 2násobku hodnoty osmolality plazmy.

ADH a bílkovin a funkcí ledvin (koncentrační schopnost).

Pro prerenální selhání ledvin svědčí osmolalita moče > 400 mmol/kg, pro renální selhání < 400 mmol/kg. Ke zvýšení močové osmolality dochází při katabolismu, zvýšeném příjmu bílkovin, při hyperglykémii s glykosurií, při zvýšeném vylučování solí, při léčbě manitolem, po podání kontrastní látky nebo při vylučování alkoholu, metanolu.

	<p>Ke snížení močové osmolality dochází při vodní diuréze (nadměrné pití, diabetes insipidus), při sníženém příjmu NaCl, u hypoproteinémie.</p> <p>Orientačně lze osmolalitu moče odhadnout z koncentrace natria, kalia, urey a amonných iontů:</p> $U\text{-osmol.} = 2x (U\text{-Na}^+) + (U\text{-K}^+) + (U\text{-urea}) + (U\text{-NH}_4^+),$ <p>za předpokladu, že močí se vyloučí denně cca 30–50 mmol NH₄⁺</p> <p>Zdroj: Klinická biochemie - třetí, přepracované a rozšířené vydání, Jaroslav Racek, Daniel Rajdl et al.</p>
Poznámky	

Aktualizace: MUDr.Dočkalová Zuzana